» Haberler

"Kente Farklı Bir Yerden Yaklaşıp, Farklı Bir Şey Katıyor ve Alıyoruz"

Amber EROYAN / 24 Nisan 2015

Mekânı deneyime dönüştüren işlere imza atan **Yoğunluk** inisiyatifinin ikinci sergisi '**Su Ruhu**', Sultanahmet'teki 1500 yıllık Nakilbent Sarnıcı'nı yeniden su ile buluşturup özüne döndürürken, ziyaretçilere de sessizliği ile konuşan bu mekânda, özünü dinleme fırsatı sunuyor.

Serginin adı mistik bir hava yaratsa da Yoğunluk'un esas meselesi, ruhani dünyadan çok cismani, yani maddesel dünya ile ilgili… Öyle ki sergi mekânına girdiğinizde sizi doğrudan duyularınız ile buluşturup, sarnıçla aynı havayı solumaya, birlikte ıslanıp birlikte nefes almaya bırakıyor. Yaklaşık yirmi dakika süren bu deneyim, katılımcıyı tamamen farklı bir zamansal ve mekânsal boyuta taşıyor.

İlk sergileri Axis Mundi'de, Adahan otelin tarihi mahzeninde beklenmedik bir karşılaşma yaratan Yoğlunluk'un ikinci İstanbul sürprizi 'Su Ruhu', Sultanahmet'teki bir Bizans sarnıcında keşfedilmeyi bekliyor. Gelin, bu keşif öncesi serginin sanatçıları İsmail Eğler, Buşra Tunç ve Nezih Vargeloğlu'nun sergiye ilişkin değerlendirmelerini dinleyelim…

"Maddeyle çok sıkı fıkı ilişkimiz var"

Sergiye geçmeden önce Yoğunluk ekibinin nasıl bir araya geldiğinden ve isim seçiminizden bahsedebilir miyiz?

İsmail Eğler: 2012'den beri aklımda bir inisiyatif kurma fikri vardı. İran'da katıldığım bir misafir sanatçı programından sonra, benzer bir program oluşturmayı düşünüyordum. Zaman içerisinde tanıştığım ve yola birlikte çıktığım insanlar sayesinde Yoğunluk ortaya çıktı. İlk çalışmalara Elif (Tekir) ile başladık. Bir ara Nezih (Vargeloğlu) ile devam ettik. Nil (Aynalı Eğler) devreye girdikten sonra işin şekli ve rengi biraz değişti. Açıkçası başta mimarlık pratiğine bu kadar yakın bir inisiyatif kurma düşüncemiz yoktu. Yoğunluk ismi de aslında bir şeylere yoğunlaşma fikrinden geliyor.

Bana direkt maddenin hallerini çağrıştırıyor. Belki de şu ana kadar suyla ilgili işler yaptığınız içindir.

İE: Evet, maddeyle çok sıkı fıkı ilişkimiz var.

Ajanda
Etkinlikler
OCAK ŞUBAT MART NİSAN
MAYIS HAZ. TEM. AĞU.
EYLÜL EKİM KASIM ARALIK
Yarışmalar
OCAK ŞUBAT MART NİSAN
MAYIS HAZ. TEM. AĞU.
EYLÜL EKİM KASIM ARALIK

En Çok Okunanlar

Yarışmalar Şener Özler Çocuk ve Mimarlık Resim Yarışması - XIV: "Evimiz...

Makale Beliz Görgül Kolsuz / Beliz Görgül Interiors

Haberler Kadın Tasarımcılar ile Kısa Kısa

Haberler AT Kearney'in Türkiye Ofisinde Iglo Architects İmzası

Haberler 3D Sanat Enstalasyonu "Taxon" Ziyarete Açıldı

Ve geçmişi olan mekânlarda çalışmayı tercih ediyorsunuz.

İE: Evet, çünkü gündelik hayattan başka türlü bir zamansallık hissi veriyorlar. Ama böyle olmayan bir mekâna da bu sonradan atfedilebilirBizim şu ana kadar çalıştığımız mahzen de, sarnıç da geçmişi olan mekânlardı. Su Ruhu'nda, Bizans'a ait fazladan bir şey getirmemeye çalışıyoruz. Mekân size bir Bizans imgesi veriyorsa veriyor, yoksa onu hatırlatacak ekstra bir şey yapmamaya özen gösteriyoruz.

İlk serginiz 'Axis Mundi', 'Su Ruhu' ile ilgili yol almanızda size belirli yönlendirmelerde bulundu mu?

İE: Axis Mundi, Yoğunluk'un temel meselesi ortaya çıktıktan sonra oluştu. Ondan sonra zaten artık geri dönüş mümkün değildi. Bu meseleler üzerinden devam etmeye karar verdik. Yani ilk sergiden sonra Yoğunluk'un bütün altyapısı yerleşmişti.

"Mekân bize ne istediğini fısıldıyor"

Peki Yoğunluk'un temel kurgusu, yola çıkış noktası nedir?

İE: Temel motivasyonumuz mekân. Mekân bize ne istediğini fısıldıyor, biz de onun itiraz etmeyeceği şeyler yapmaya, ona bir şey dayatmamaya çalışıyoruz. Bir anlamda mekâna ihtiyacı olanı vermeye, onu fazlasından kurtarmaya uğraşıyoruz. Mimari pratikler ile sanatsal pratikleri birbirinden çok ayırt etmiyoruz. Biraz da Rönesans ve öncesi zihniyette olabiliriz. Mimari ve sanat gibi keskin iki kavram yerine daha tek bir şeyden bahsedebiliriz.

Birlikte çalışacağınız sanatçıları nasıl belirliyor, sergi sürecinde nasıl bir yöntem izliyorsunuz?

İE: Genellikle tanıdığımız ve işlerini bildiğimiz sanatçılarla çalışmayı tercih ediyoruz. Biraz daha bize yakın, işlerinde benzer değerler, benzer elemanlar içeren, ontolojik derdi olan, söyleyeceklerini direkt aktaran, sembolik olmayan sanatçılarla çalışmaya gayret ediyoruz. Medya kullanabilen ama bunda çok dayatmacı olmayan sanatçıları tercih ediyoruz.

Su Ruhu'nu kurgularken hiçbir şeyin olmadığı ama aslında çok şeyin olduğu ölü zamanlar bizim için çok değerliydi. Yani bir kompozisyon oluştururken sürekli görselleri yığmak yerine, bunların nefes almasını sağlayacak birtakım alanlar yaratmak. Bu ses için de, ışık için de, mekânın kendisi için de geçerli. Bu ölü zamanlar bana, Tarkovsky'nin rüya sekanslarını çağrıştırıyor. Bu sergiyi yaparken de aklımın bir köşesinde bunlar vardı. Çıkarma, bir şeyin özüne dönmedeki çok kilit bir faktör.

Grafik tasarım süreci de bizim için önemli bir aşamaydı. Sergi kimliğini oluştururken bir video hazırladık. Avusturyalı arkadaşımız Julia Schäfer, bunu da Yoğunluk'un kurgusuna uygun olarak analog yapma fikriyle geldi. Böylece sarnıca inip, oradaki bütün elemanları kullanarak bir teaser hazırladık. Bu çalışmada zamansal müdahale dışında hiçbir dijital müdahale yok. Tamamen stencil yöntemiyle, ışık, sis ve çeşitli filtreleri kullanmak suretiyle yapıldı. Neredeyse bütün bir haftayı buna ayırdık.

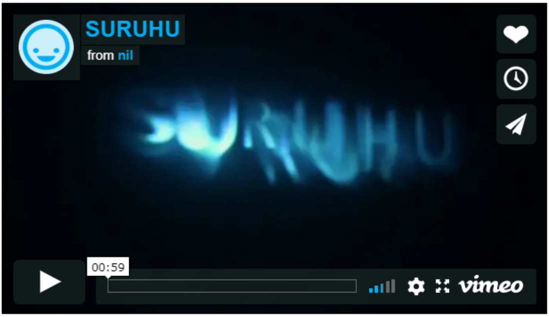

Sergilerde kavramsal çerçevenin oluşturulmasında Nil'in bir mimar olarak önemi çok büyük. Küratör diyebileceğimiz bir rolde fakat o kelimeyi ve o rolü pek sevmiyor.

"İşin sonunda hiçbiri birbirinden ayrılmayan mekânsal bir performans oluştu"

İnisiyatif olduğunuz için daha kolektif, işbirliğine dayalı bir kurgunuz var sanırım.

İE: Evet, her birimiz diğerinin işine müdahale ediyor. Nil bir metin yazarken ben ona bir şey söyleyebiliyorum ya da Nezih ışık yaparken Nil ona ışık hakkında bir şeyler söyleyebiliyor. Bu çok eklemli bir süreç aslında. Burada Elif'in (Tekir) organizasyonel dehasından bahsetmemek de olmaz. İnanılmaz bir görev dürtüsü var ve bizi sürekli kamçılayan bir halde olmasaydı bu iş kolay kolay gerçekleşemezdi.

Buşra Tunç: Ekip olarak tüm işlerde herkesin katkısının olması önemli. Kimsenin birbirinin işine müdahale etmediği bir kurgudan ziyade, hepimizin bir bütün olarak fikirlerimizi paylaştığımız, üretime katkıda bulunduğumuz bir sergi süreci oldu. İşin sonunda hiçbiri birbirinden ayrılmayan mekânsal bir performans oluştu. Mekânın istediği şey de buydu.

"Suyu farklı bir maddesellik olarak kullanıyoruz"

Yoğunluk'un her iki sergisinde de mekânı canlı bir varlık olarak algılama ve onun ruhunu görünür kılma durumu var. Bu konudaki görüşlerinizi alabilir miyiz?

BT: Öncelikle, Yoğunluk ekibi ile olan ilişkimin nasıl başladığından bahsetmek istiyorum çünkü kurgularını ve bu kurguyu oluşturuş biçimlerini çok önemsiyorum. İlk sergileri Axis Mundi'de, mekânı dinleyerek, o mekânın atmosferine, ne istediğine bakarak üretilmiş işler vardı. Önce mekânı bulup sonra sanatçıların oraya işler üretmesini istemek ve bunu sağlamak çok değerli. Normal sanat çerçevesinin aksine, tersiden işleyen bir kurgu aslında.

Su Ruhu için bir araya geldiğimizde mekân bulunmuş ve kavramsal çerçeve Yoğunluk ekibi tarafından oturtulmuştu. Özellikle Nil ve İsmail'in oluşturdukları "suyu mekâna geri çağırma" kurgusu vardı. Bu sarnıç yıllar evvelinde su için inşa edilmiş bir mekân.

Kentin su ihtiyacı, tarihi yarımadanın altında birbirine bağlanan bu sarnıçlardan sağlanıyor. Zaman içinde ihtiyaçlar değişince, bu mekânlar fonksiyonlarını yitiriyor ve su zamanla mekânı terk ediyor. Biz bu mekânı yeninden dinleyip, onun özünde olan şeyi tekrar canlandırmak üzerine bir kurgu oluşturmaya çalıştık. Bazen saatlerce hiçbir şey yapmadan sadece sessizliği ve mekânı dinleyerek bu fikirleri oluşturma yoluna gittik. Kendini o suyun içinde hissetme deneyimini nasıl oluşturabileceğimize baktık. Aslında suyu farklı bir maddesellik olarak kullanıyor, zamanını genleştiriyoruz. Suyu zerrecik halinde mekâna vererek, mekânı suyla dolduruyoruz ve bu içinde bulunabildiğiniz su haline geliyor. Işıkla da tüm bu performansı su içinde olma deneyimi üzerine kuruyoruz. İnsanlardan gelen tepkilerden, mekânın gerçekten canlı bir organizma gibi olduğunu duyuyoruz. Bu oldukça iyi çünkü oluşturmak istediğimiz hissiyat tam da bu canlılığı, suyun hayaletinin mekâna geri gelmiş olma durumunu yaratmaktı.

Sergideki aydınlatma tasarımı da bu deneyimi derinleştiriyor. Sonsuz ve zamansız bir mekânda olduğumuzu hissettiriyor.

BT: Kurguda bütün hikâyeyi baştan yazma durumu var. Suyu mekâna geri çağırırken, onu mekânda tekrar yaratıp, mekânla bütünleşmesini sağlıyoruz. Işık performansıyla da mekâna nefes aldırıyoruz. Nefesle birlikte su mekâna dolarken, mekânın ucunda bir gün doğumu oluşmaya başlıyor. Bu ışık bir sonsuzluk hissi yaratıyor, yani mekânı bitirmeyip devam ettiriyoruz. Bu da tarihi yarımadanın altında yer alan ve birbirine bağlanan sarnıçların bitmeyen ve sonsuzluğa giden yapısına göndermede bulunuyor. Son hareket olarak, suyun mekânı terk etme hikayesini canlandırıyoruz. Nezih'in yaptığı ses kurgusu bu hissiyatı kuvvetlendiriyor. Su yüzeyi ışıkla birlikte boşalıp, mekânı terk ediyor. Tekrar dolduğunda da hikaye baştan yazılmış ve başlamış oluyor.

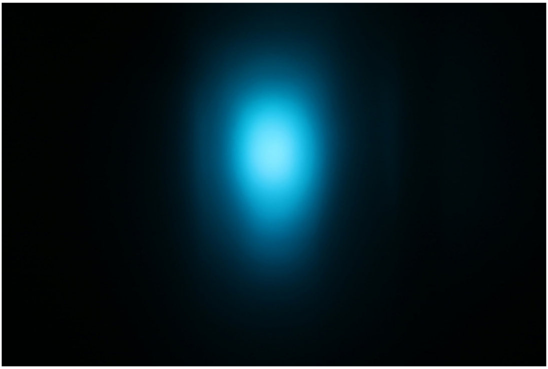

Sesi hem kulağınızda değil, hem bedeninizle hissedeceksiniz...

Zemine sergi için yeniden su eklediğinizi görüyoruz. Sarnıç zaten tonozlu yapısıyla etkileyici bir doğal akustik yaratıyor. Tasarladığınız ses kurgusu buna nasıl eklemleniyor?

Nezih Vargeloğlu: Işık bindirmelerinin yanı sıra ses tasarımlarını da ben yaptım. Sizin de belirttiğiniz gibi mekânın kendi akustiği oldukça kuvvetli ve bayağı geniş bir alana yayılıyor. Yaklaşık 350 m² taban x 6,5 metre yükseklikten bahsediyoruz. O yüzden de akustik bozulmalara çok müsait. Tonozlu bir yapı olduğu için kendine has bir akustik karakteri var. Bu çalışmada ses tasarımı yaparken karşılaştığımız en büyük sıkıntı, kullandığımız ekipmanların çıkardığı seslerdi. Kompozisyondan önceki sample elemanlarında ilk yaptığımız şey, bu yapay sesleri (sislemede kullanılan motorun sesi, fıskiyelerin ucundan çıkan sesler) değişik filtreler ve ters dalgalar uygulayarak gidermek, sonra da belirli bir kompozisyon içerisine oturtup ışık kurgusuyla birlikte çalıştırmaktı. Serginin ilk gününden itibaren bu iki kurgu arasında senkron kaymaları yaşandı. Işık kurgusu kendi içinde sırasıyla devam ediyor; yan ışıklar, nefes alıp vermeler, seviye ışığı, suyun çekilmesi, tekrar dolması ve o sonsuz ulu ışığın doğuşu. Sesin de benzer bir sıra izlemesi gerekiyordu fakat ilk kompozisyona göre zamanlamada bir kayma olunca, bu sefer ses kendi içerisinde başka bir şey yaşamaya başladı. Aslına bakarsanız, referans olarak, nefes alıp verme ve ufak frekans değişiklikleri hikâyesine uyguladığımız için ses de gayet kendi içerisinde yaşayan bir eleman oldu ışıkla beraber.

BT: Yani mekâna eklenmiş yapay ve teknik sesleri kurgunun içine kattık. Bütün o eklemlenen şeylerden bir bütün doğdu.

Mekâna kulak verdiniz de denilebilir.

İE: Organikleştirmek belki...

BT: Bir müdahale varsa da onu organiğe çevirmek, mekânın ve deneyimin doğasına katmak. Bu sadece kulakla algıladığımız bir durum değil, bedensel olarak algıladığımız bir durum da var. Çok güçlü bas frekansları vererek mekânı titreştirmek ve onu bedensel olarak hissediyor olmak da bu ses kurgusuyla ilgili önemli bir durumdu. Çünkü mekân çok büyük ve farklı noktalardan algınızı tetikleyen birtakım ışık durumları var. Sesle birlikte nereye yönlenmeniz gerektiğini o kurguyla yaratmaya çalıştık. Sonsuzluğa giden, sonsuzdan doğan o ışığın doğuş anını kaçırmamanız çok önemli. Bunun için kulağınıza sadece o noktadan gelen bir ses çalınıyor ve refleks olarak dönüp oraya bakıyorsunuz.

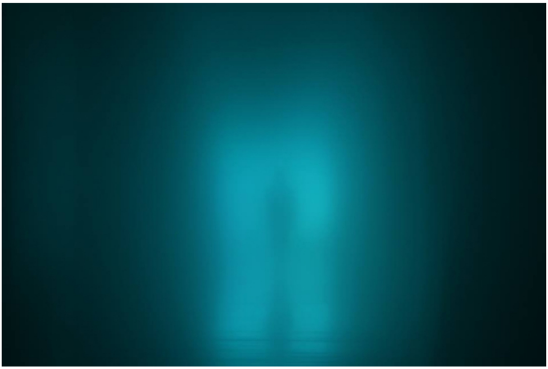

O ışık projeksiyonu sırasında arkaya doğru dönüp bakınca, gerçekten suyun içine batıyormuş hissine kapılıyorsunuz.

BT: Bütün hikaye aslında, mekândan suyun boşalması ve yeniden dolmasıyla birlikte hikayenin tekrar ve tekrar yazılıyor olması. Yüzeyde oluşan ışık ve onun hareketi tam da o en özdeki suyu geri çağırmak ve süreç içindeki boşalma hikâyesini tekrardan yazmak durumuna işaret ediyor. Bunun için yer yer durarak, yer yer hareket ederek bunu size deneyimletiyor. Dokunmanızı sağlıyor. Nefesiniz o su üzerinde başka dalgalanmalar oluşturuyor.

Etki yaratmada zanaatin rolü...

Tüm bu teknik işler bir zanaatkâr becerisi de gerektiriyor aslında...

NV: Evet, bu ihtiyaçları karşılamak kendine has bir zanaatkârlık gerektiriyor. Buşra'nın, İsmail'in ya da benim kendi işlerimizde yaptığımız gibi... Maalesef hazır olan veya hazır çalışan bir şeyi uygulayınca aynı etkiyi alamıyorsunuz. Bu yüzden kendi yöntemlerinizi, kendi malzemelerinizi yaratmanız gerekiyor. Biz de bunun için kullanılabilecek ne varsa, onları kullandık. İşin zanaatkârlık kısmı burada başlıyor.

BT: Temelde yaratmak istediğimiz bir etki var. Biz de bu etkiye giden yolları araştırdık. Birçok deneme yanılma yaptık. Bunun altyapısını ve tekniğini nasıl kurabiliriz? Bütün bunlar süreç içerisinde elimizle çalışarak, analog olarak ürettiğimiz tekniklere dönüştü. Bunları hep araç olarak kullanıp o etkiye ulaşmaya çalıştık. Zanaat meselesi bütün bu süreç içerisinde gerçekten önemli.

Bir mimar olarak bu sergi deneyimini nasıl yorumluyorsunuz?

BT: Mimarlığı hiçbir zaman tek yönde bir disiplin olarak düşünmedim. Dolayısıyla kendimi klasik anlamda mimarlığın dışında böyle üretimlerin içinde buldum. Bu mekânsal atmosferi kuruyor olmak da mimarlık. Mimarlığı bu tarafından algılayıp bu tarafından yürütmeye çalışmak güzel...

"Konuşan ve aslında çok fazla şey söyleyen bir sessizlik"

Sergi mekânını ilk gördüğünüzde yaşadığınız duygular, edindiğiniz izlenimler nelerdi?

BT: İnanılmaz bir deneyimdi. En önemli nokta yerin altına giriyor olma hissiyatı. Yerin üstünde bir akış var ve bu çevrenin atmosferi insanda değişik hisler bırakıyor. Buraya gelirken dümdüz ve büyük bir meydan aşıyorsunuz. Yer yer duraksayıp, gördüğünüz bütün o katmanları aşıp bu sarnıca geliyorsunuz. Yerin altına giriyor olma deneyimi, mekânı görmeden önce kokusunu duymak... Aşağıya ulaştığımda en temelde güçlü bir hissiyat yaratan şey, mekânın sessizliğiydi. Ama öyle böyle bir sessizlik değil. Konuşan ve aslında çok fazla şey söyleyen bir sessizlik. Bir maddeyle ilk defa karşılaşmış biri gibi dokunmak mı, koklamak mı, yürümek mi, durmak mı, bir anda böyle bir bocalama durumum oldu. Yavaş yavaş duvarlara dokunup, uzunca bir vakit geçirdim sessizce. Sonra mekânı dinlemek ve anlamak üzerine gelişen bu süreç üçümüz için de devam etti. Yoğunluk'un kurgusunu bu yüzden önemsiyorum. Üretilmiş işlere mekân bulmak şeklinde değil, aklımızda hiçbir şey olmadan buraya giriyoruz ve üretilecek olan deneyim kurgusu süreç içinde kendiliğinden bize geliyor.

NV: Buşra'nın mimari özelliklerinden bahsettiği bu mekânda ben daha çok zamana değinmek istiyorum çünkü yerin altında olan bir mekânın aslında zamanı yok. Yoğunluk'un ilk sergisi Axis Mundi'de bir mahzende çalışmıştık. Orada da aynı durum söz konusuydu. Yani zaman hiç geçmemiş gibi duran bir mekândan bahsediyoruz. Mekân ve zaman terimleri sürekli birlikte yaşayan şeyler fakat yerin altında kalmış bu tarz mekânların zamansız olduğu söylenebilir. Bizim yaptığımız iş de ilerleyen bir zamanda değil, sürekli kendini tekrar eden zamanlarda geçiyor. Yani işin ömrü 20-25 dakikalık aralıkta sürekli kendini tekrar eden bir durum. İnsanların sergiye girip o döngü içerisinde kalması hem mekânsal hem zamansal anlamda onları farklı bir boyuta taşıyor.

BT: Işık zaten madde olarak başlı başına enteresan bir şey, su da öyle. Biz bunların bir araya gelişlerinden mekâna dair bir şey üretiyoruz. Sarnıç su için üretilmiş bir mekân, dolayısıyla su burada başrolde. Işık ise tam tersine bu mekânda hiç var olmamış bir şey. Süreç içinde bu ters okumalar üzerine tartıştık. Suyu burayı terk etmiş bir şey olarak mekâna geri çağırıyoruz ama ışığı burada hiç var olmamış bir şey olarak bunun üzerine eklemliyoruz. Aslında iki tane ilginç olguyu ters okumalarla bir araya getiriyoruz. Sonuçta su mekânda ışık sayesinde var olmuş oluyor. Onların çakışma ve bütünleşme durumları da bu serginin en temelde yaratmak istediği hissiyatı veriyor.

"Herkesin deneyimi başka, bizim de her günkü deneyimimiz başka"

Şu an sergi gösterimde ve siz de gözlemci konumundasınız, yaratmak istediğiniz etki hakkında neler söyleyebilirsiniz?

BT: Her seferinde başka başka deneyimler oluşuyor. İşin bu kadar çok içinde olduktan sonra geriye çekilip insanlarla birlikte bunu deneyimlediğimizde, daha önce fark edemediğimiz şeyleri zaman içerisinde fark etmeye başladık. Sarnıcın gerçekten canlı bir organizma gibi olduğunu hissedenleri duymak bize çok iyi geldi. Herkesin deneyimi başka, bizim de her günkü deneyimimiz başka oluyor. Bu bana çok değerli geliyor. Dokunamadığımız, bakıp geçtiğimiz bir şey yerine, içinde bulunduğumuz dokunup temas edebildiğimiz ve her deneyimlediğimizde başka şeyler hissettirenbir deneyim oldu.

Bu çevrenin gündelik yaşamımıza dahil oluşu da sürecin önemli parçasıydı. Bütün bu hazırlıklar sırasında her gün bu meydanı aşıp buraya gelmek, gündelik yaşamına dahil olmak bizim için ilginç bir durumdu. Çünkü Sultanahmet çok özellikli bir bölge ve yarattığı hissiyat da bütün bu kurgunun bir parçasıydı aslında.

İE: Buşra'nın dediği şey çok önemli. Her sergi ya da deneyim için mesai gibi bir yere geliyor olmak çok keyifli. Axis Mundi'de de bu böyleydi. İki ay boyunca her sabah dükkan açar gibi mahzene gitmiştik. Sarnıçta da çok benzer bir durum var. Muhtemelen diğer işlerde de böyle olacak. Bunu çok önemsiyorum. Kente farklı bir yerden yaklaşıp, farklı bir şey katıyor ve alıyoruz.

VitrA'nın desteğiyle, Nakkaş Halıcılık'ın mekan sponsorluğunda gerçekleşen Su Ruhu sergisi, **28 Nisan Salı** gününe kadar Sultanahmet'teki Nakilbent Sarnıcı'nda görülebilir.

İlişkili Haberler

- Nakilbent Sarnıcı "Su Ruhu"yla Özüne Bakıyor
- YOĞUNLUK'tan İlk Sergi: "Axis Mundi"
- "Süblim / Sublime"